

Validering inom arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad

Innehåll

Validering inom arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad	1
Inledning och syfte	2
Uppdraget och frågeställningar	3
Sammanfattning	3
Bakgrund.....	5
Valideringens syfte och definition.....	5
Process för validering.....	5
<i>Ersättning till utförare</i>	<i>6</i>
Målgrupp för validering.....	7
Ansvarsfördelning mellan aktörer.....	7
<i>Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) / Yrkeshögskoleutbildning.....</i>	<i>7</i>
<i>Arbetsförmedlingen</i>	<i>8</i>
<i>Branschorganisationer</i>	<i>8</i>
<i>Ansvarig myndighet för reglerade yrken</i>	<i>8</i>
<i>Bedömning av utländska utbildningar</i>	<i>9</i>
<i>Högskoleutbildning.....</i>	<i>9</i>
<i>Validering inom folkbildning</i>	<i>9</i>
<i>Validering inom kommunal vuxenutbildning.....</i>	<i>9</i>
Validering inom arbetsmarknadsförvaltningen	10
Validering inom Vuxenutbildning Stockholm.....	11
Validering inom Jobbtorg Stockholm.....	13
Tidigare utredningar inom AmF.....	14
Utredningar och pågående utvecklingsarbete	17
Valideringsdelegationen	17

ESF-projektet BOSS	20
Region Stockholm	20
Utvecklingsområden	20
Nationella förutsättningar	21
Interna målsättningar, samordning och kommunikation	21
Samverkan med andra aktörer.....	22
Validering av utländsk kompetens	24
Validering av informell kompetens och branschvalidering	26
Förslag på aktiviteter för att utveckla arbetet med validering.....	27
Aktiviteter på kort sikt	Error! Bookmark not defined.
<i>Utvecklingsarbete internt.....</i>	<i>27</i>
<i>Utveckling av samverkan</i>	<i>28</i>
Aktiviteter på längre sikt	Error! Bookmark not defined.
<i>Validering av utländsk kompetens</i>	<i>28</i>
<i>Upphandling av validering.....</i>	<i>28</i>
Referenser (skall kompletteras):	29

Inledning och syfte

Arbetsmarknadsförvaltningen har under de senaste åren besvarat frågor om förvaltningens arbete med validering i ett antal olika tjänsteutlåtanden (se AMN 2012-0411-4.0, AMN 2013-0079-4.0, AMN 2016-0240-01.06, AMN 2016-0099-01.02). Dessa utredningar har visat på svårigheter med att skala upp arbetet med validering, bl.a. på grund av att kommunens uppdrag formellt endast omfattar validering av formell kompetens utifrån kursplaner inom vuxenutbildningen och att validering är en kostsam och tidskrävande process. Validering av informell kompetens sker inte inom den kommunala verksamheten, men på individnivå vägleder personal inom arbetsmarknadsförvaltningen deltagare till andra aktörer för att säkerställa att personer som har behov av att validera sin kompetens lotsas till den instans som ansvarar för uppdraget.

I stadens budget för 2019 och 2020 fick arbetsmarknadsförvaltningen i uppdrag att utveckla sitt arbete med validering, främst med fokus på validering av nyanländas kompetens och validering av informell kompetens. Enligt budget för 2020 skall förvaltningen ”stärka nyanländas möjligheter att validera tidigare utbildning inom stadens vuxenutbildningar och utreda möjligheten att validera informell kompetens”

(Finansborgarrådets förslag till budget 2020, sid. 110). Utifrån dessa uppdrag syftar denna utredning till att utgöra ett underlag för arbetsmarknadsförvaltningens utvecklingsarbete kring validering. Utredningen skall undersöka förvaltningens förutsättningar att arbeta med validering av formell och informell kompetens, klargöra gränsdragningar mellan de instanser som idag ansvarar för olika delar av arbetet med validering, samt utforska möjligheterna att ytterligare utveckla arbetsmarknadsförvaltningens arbete med validering så att fler personer får möjlighet att få sin tidigare förvärvade kompetens validerad. I dagsläget jobbar arbetsmarknadsförvaltningen endast med validering av formell kompetens, och ett ställningstagande kan komma att behövas gällande förvaltningens möjligheter till att kunna bemöta den politiska strävan efter att även utveckla arbetet med validering av informell kompetens och att stärka nyanländas möjligheter att validera sin kompetens.

Uppdraget och frågeställningar

Utredningen fokuserar på följande områden:

- Beskriva vuxenutbildningens uppdrag att tillhandahålla validering av formell kompetens i relation till andra aktörers ansvar kring validering.
- Beskriva hur arbetsmarknadsförvaltningen i Stockholms stad arbetar med validering idag. Beskrivningen skall vara förvaltningsövergripande och inkludera både Jobbtorg Stockholm och Vuxenutbildning Stockholm.
- Följa upp i tidigare utredningar lagda förslag till utveckling.
- Beskriva möjligheterna till att utöka förvaltningens arbete med validering och lägga förslag som kan öka användandet av validering.

Sammanfattning

- Validering är viktigt för att tillvarata individers tidigare förvärvade kunskaper, men det är också en tidskrävande process som kräver resurser.
- Den nationella strukturen för valideringsarbetet är decentraliserad och saknar i dagsläget tydlig styrning. Flera olika aktörer har i uppdrag att arbeta med validering på olika sätt men ansvar, definitioner och gränsdragningar är otydliga. Samverkan mellan aktörerna är viktig för att skapa nationell samsyn och likvärdighet i valideringsmodellerna.

- Arbetsmarknadsförvaltningens arbete med validering saknar tydliga målsättningar som regelbundet följs upp. Omfattningen av den validering som utförs inom Vuxenutbildning Stockholm är något oklar då en heltäckande statistik saknas, men arbete pågår för att bättre synliggöra den validering som görs. Det finns även ett behov av att utveckla bättre information om validering för elever och aspiranter inom förvaltningens verksamheter, och att tillgängliggöra denna information.
- Kommunerna har i uppdrag att inom ramen för den kommunala vuxenutbildningen arbeta med validering av formell kompetens utifrån Skolverkets kursplaner. Det finns idag inget krav på att kommunerna måste erbjuda validering, förutom inom ramen för regional yrkesinriktad vuxenutbildning där validering är ett villkor för att få statsbidrag för utbildningarna.
- Arbetsmarknadsförvaltningen arbetar i dagsläget inte med validering av informell kompetens. I de fall där denna typ av validering efterfrågas av aspiranter eller elever inom förvaltningens verksamheter, vägleds individen vidare till för ändamålet behörig aktör. Samverkan med andra aktörer är därför viktigt för att skapa effektiva samarbetsformer mellan arbetsmarknadsförvaltningen och de aktörer som arbetar med validering av informell kompetens.
- Jobbtorg Stockholm arbetar inte med validering, men har ett viktigt uppdrag med att kartlägga aspiranternas tidigare kompetens och att identifiera relevanta insatser som påskyndar inträdet på arbetsmarknaden. Kartläggning och vägledning är en viktig del i valideringsprocessen som eventuellt skulle kunna utvecklas ytterligare för att identifiera flera individer som skulle kunna ha behov av validering.
- Validering av nyanländas och utrikesföddas kompetens är ett komplext område där svårigheter ofta finns i att bedöma erfarenhet och kunskap som har erhållits i ett annat land och anpassa kunskapen till den svenska kontexten. Detta gäller speciellt när det finns språkliga hinder för att uttrycka kunnande eftersom det idag saknas arbetssätt och metoder för tolkning och översättning i samband med validering.

Bakgrund

Valideringens syfte och definition

I Sverige finns flera olika möjligheter för en individ att få sitt tidigare lärande och sina tidigare förvärvade kompetenser synliggjorda, dokumenterade och erkända. Ansvar för validering i Sverige är decentraliserat och uppdelat på flera olika aktörer. Validering används som ett samlat begrepp för att synliggöra tidigare förvärvad kompetens och definieras i Skollagen som ”en process som innebär en strukturerad bedömning, värdering och dokumentation samt ett erkännande av kunskaper och kompetens som en person besitter oberoende av hur de förvärvats” (Skollag (2010:800) 20 kap. §42).

Valideringsdelegationen (2015-2019) skriver i sitt delbetänkande *En nationell strategi för validering* (2017) att validering handlar om att säkerställa att individens kompetens motsvarar vissa fastställda kriterier. Valideringsdelegationen beskriver de huvudsakliga syftena med validering som följande (*En nationell strategi för validering 2017*, sid. 32-33):

- att hitta rätt studienivå och eller ge behörighet till vidare utbildning
- att förkorta och eller anpassa en pågående utbildning genom att kunna tillgodoräkna sig tidigare utvecklad kompetens
- att dokumentera en individs kompetens för arbetslivet inför anställning, eget företagande, kompetensutveckling eller omställning

Process för validering

Processen för hur en validering går till kan se olika ut beroende på bl.a. syftet med att insatsen utförs. Den tidigare Valideringsdelegationen (2004-2007) skriver i sitt slutbetänkande att validering ofta är en länk i en kedja av insatser, och därför är en väl fungerande och flexibel samverkan mellan involverade aktörer viktig. Centralt är även att en strategisk samverkan sker på både lokal och regional nivå, då nationell konsensus krävs för att skapa långsiktighet och kvalitet i arbetet med validering. Vägledning är ofta en viktig del av valideringsprocessen, både inför, under och efter denna, då validering kan komma att kräva flera på varandra följande insatser (*En nationell strategi för validering 2017*, sid. 35). Vägledning och information till individen är dessutom viktigt för att skapa egenmakt hos validanden så att denne får en god förståelse för vad validering av kunskap innebär och kan leda till (Valideringsdelegationen 2019).

Valideringsdelegationen (2004-2007) beskriver ett antal processer eller delmoment som används vid validering av kompetens (*Mot en nationell struktur*, 2008, sid. 56-58). Alla valideringsprocesser bygger inte på exakt samma struktur utan dessa delmoment bör ses som delar i en större process som också kan användas oberoende av varandra:

Översiktlig kartläggning - syftar till att ge en övergripande bild av individens kunskaper och kompetens.

Fördjupad kartläggning - syftar till att avgöra om det utöver den översiktliga kartläggningen finns behov av ytterligare bedömning och värdering.

Kompetensbedömning för intyg - syftar till att bedöma individens kompetens inom ett område och tillhandahålla dokumentation som påvisar **vad** individen kan. Individen ska efter en kartläggning kunna erhålla intyg över vilka moment eller delar av exempelvis en kurs som individen behärskar. Intyg ska också utfärdas om det finns behov av att beskriva kunskap som inte finns beskrivet i ett svenskt utbildnings- eller yrkessystem.

Kompetensbedömning för betyg, certifikat, licens, med mera - syftar till att bedöma individens kunskap och kompetens relativt till framtagna kriterier inom olika kunskaps- och kompetensområden. Kan ske t.ex. genom prövning, för att kontrollera **om** en person uppfyller ställda krav för att erhålla betyg, certifikat, licens mm.

Ersättning till utförare

Inom den kommunala vuxenutbildningen utgår ersättning till utbildningsanordnare som tillhandahåller validering inom ramen för en orienteringskurs enligt samma belopp som för övriga orienteringskurser. Ersättning via statsbidrag utgår för en orienteringskurs för validering på högst 200 poäng, motsvarande 10 veckors heltidsstudier, vilket genererar ett statsbidrag på ca 7500 kr (Valideringsdelegationen 2019, sid. 244). Efter en validering skall eleven erhålla dokumentation över sina kunskaper men betyg utgår inte. För att få betyg krävs en prövning där huvudmannen har rätt att ta ut en avgift på som högst 500 kr, denna betalas av validanden själv¹.

¹ <https://www.skolverket.se/regler-och-ansvar/ansvar-i-skolfragor/provning-av-elevers-kunskaper>

Målgrupp för validering

Det finns flera målgrupper för validering, men gemensamt hos dem alla är att de saknar formellt erkända intyg eller betyg som fastställer deras kompetenser. Valideringsdelegationen lyfter i sitt delbetänkande *En nationell strategi för validering* (2017, kapitel 3) validering som ett verktyg bl.a. för personer i följande situationer:

- personer i omställning. Kan i arbetslivet ha tillägnat sig en kompetens som motsvarar en högre kvalifikationsnivå än den formella utbildningsnivån anger.
- personer med kompetens från utlandet
 - kan ha behov av att yrkeskompetensen kartläggs, bedöms och intygas, samt att
 - eventuella behov av kompletterande utbildningar för den svenska arbetsmarknaden identifieras
- personer som vill studera vidare, yrkesväxla eller komma vidare i karriären. Kan ha behov av validering för att tillgodogöra sig tidigare kunskap och få en utbildning som är tidseffektiv.
- personer som är yrkesverksamma. Kan ha behov av att visa att de möter krav på särskild kompetens, exempelvis motsvarande gymnasieexamen från vård och omsorgsprogrammet för anställning som undersköterska.

Ansvarsfördelning mellan aktörer

Det finns idag flera olika aktörer som arbetar med validering och ansvaret för att främja att arbete med validering bedrivs och utvecklas är således uppdelat. Idag saknas en enhetlig, nationell strategi och samordning av valideringsarbetet

(Valideringsdelegationen 2019). Vanligtvis görs en distinktion mellan validering inom utbildningssystemet (s.k. validering av *formell kompetens*) och validering för arbetsmarknaden (s.k. validering av *informell kompetens* och *branschvalidering*).

Myndigheten för yrkeshögskolan (MYH) / Yrkeshögskoleutbildning

Inom yrkeshögskolan kan validering användas som ett verktyg för beslut om tillträde till en utbildning och för beslut om tillgodoräknande och anpassningar av pågående utbildning. De enskilda utbildningsanordnarna av yrkeshögskoleutbildning har ansvar för att genomföra validering.

MYH hade tidigare i uppdrag att verka som nationell samordnare för validering, och kommer från och med 2020 att åter få ett utökat uppdrag för att vara sammanhållande och pådrivande i arbetet med validering. Uppdraget är dock tillfälligt tills en nationell struktur etableras, och syftar till att ta vid när Valideringsdelegationen avslutar sitt uppdrag.

MYH ansvarar även för att främja validering inom dess egna utbildningsformer och att stödja branscherna i deras arbete med att utveckla och kvalitetssäkra modeller för validering, samt informera om dessa². MYH är också projektägare för det ESF-finansierade projektet BOSS (Branschvalidering – Operativ och Strategisk Samverkan) som syftar till att öka nyttan och användningen av validering, både för arbetsgivare och för individer i behov av validering.

Arbetsförmedlingen

Att främja validering ingår inte i instruktionen för Arbetsförmedlingen, men eftersom myndigheten tillhandahåller validering som ett arbetsmarknadspolitiskt program ingår det ändå i deras uppdrag att arbeta med validering (Valideringsdelegationen 2019, sid. 207). Arbetsförmedlingen har i uppdrag att tillhandahålla insatsen validering för arbetssökande inom yrkesområden där det råder efterfrågan på arbetskraft. Målgruppen är personer med svag ställning på arbetsmarknaden som är inskrivna på Arbetsförmedlingen. Arbetsförmedlingen bedömer om validering är en aktuell insats medan av myndigheten upphandlade aktörer utför själva valideringsprocessen och utfärdar eventuella betyg eller intyg. Upphandling sker enligt LOV.

Branschorganisationer

Idag finns 25 olika branschmodeller för validering som sammantaget omfattar ca 140 olika yrkesroller. Modellerna bygger på branschernas krav på yrkeskompetens och är ofta nationellt erkända, vilket ger legitimitet till processen. Branschvalidering används främst som ett verktyg för att tillgodose kompetensförsörjning inom industrin samt vård och omsorg (SOU 2019:10, sid. 36), men kan även användas för att validera kunskaper hos personer som t.ex. har tidigare erfarenhet från branschen för att på så sätt öka deras möjlighet till arbete inom yrket. Många av branschvalideringsmodellerna finns inom traditionellt mansdominerade yrken (Valideringsdelegationen 2018, sid. 37), vilket kan innebära att kvinnor inte tar del av branschvalidering i lika hög utsträckning som män. Branschorganisationerna ansvarar för de modeller som har tagits fram samt utvecklingen av befintliga och nya modeller.

Ansvarig myndighet för reglerade yrken

Det finns yrken som är reglerade i svensk lagstiftning, där en viss examen, auktorisation, legitimation eller annat formellt erkännande krävs för att få arbeta inom yrket. Exempel på reglerade yrken är

² <https://www.myh.se/Verksamhetsomraden/Validering1/>

advokat, lärare, läkare och sjuksköterskor. Behörig myndighet för respektive yrke ansvarar för frågan om validering inom yrket.

Bedömning av utländska utbildningar

Bedömning av utländska utbildningar är inte likvärdigt med validering, men likheter finns då en bedömning innebär att formella dokument, till exempel ett betyg, värderas och synliggörs. Ansvaret för bedömning av utländsk utbildning ligger på Universitets- och högskolerådet, och de myndigheter som är ansvariga för nationellt reglerade yrken.

Högskoleutbildning

Inom högskola och universitet används validering främst för bedömning av reell kompetens. Bedömningen kan användas både för att bli antagen till och för att genom tillgodoräknande av poäng förkorta eller anpassa pågående studier. Respektive högskola eller universitet ansvarar för bedömning av reell kompetens.

Validering inom folkbildning

Folkhögskolor och studieförbund arbetar främst med att kartlägga och synliggöra individers generella kompetenser som har förvärvats genom bl.a. informellt och icke-formellt lärande³.

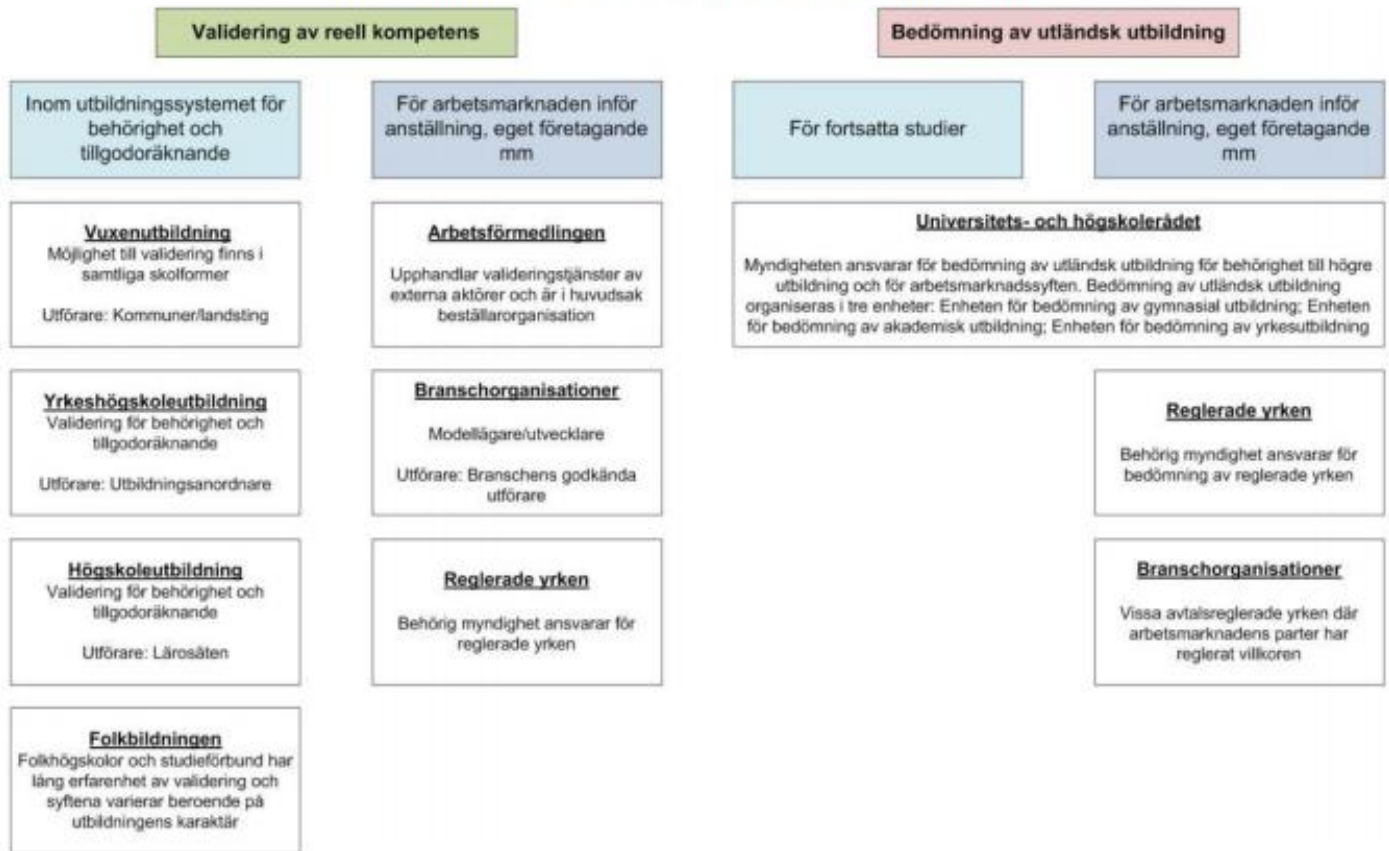
Validering inom kommunal vuxenutbildning

Kommunens uppdrag inom validering är att validera gentemot kursplaner och kursinnehåll inom vuxenutbildningen. Detta framgår av 20 kap. 42–45 §§, 21 kap. 21–24 §§ Skollagen och 2 kap. 6 § och 8 § samt 4 kap. 24 §, Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning. Av dessa bestämmelser framgår att huvudmän inom den kommunala vuxenutbildningen har möjlighet att erbjuda validering av kurser som kommunen har i sitt kursutbud, men att huvudmannen inte är skyldig att tillhandahålla validering. Undantaget är validering av utbildning inom ramen för regional yrkesinriktad vuxenutbildning, där ett villkor för att få statsbidraget är att de samverkande kommunerna erbjuder eleverna möjlighet till validering.

Validering får ske inom ramen för alla kurser och kan omfatta hela eller delar av en kurs. Den som har genomgått en validering ska kunna få ett intyg, medan betygssättning efter en validering inom kommunal vuxenutbildning sker genom provning.

³ <https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildning/folkbildningspolitiska-fragor/validering/>

Roller och ansvar i en nationell struktur för validering

Källa: *Kriterier och riktlinjer för validering av reell kompetens* (MYH 2014, sid. 7)

Validering inom arbetsmarknadsförvaltningen

Kommunens uppdrag inom validering är alltså att validera kunskap, kompetens och erfarenheter mot av Skolverket framtagna kursplaner. Kommunen är inte förpliktigad att göra detta men arbetsmarknadsförvaltningen strävar efter att tillmötesgå elevernas behov och om möjligt förkorta deras tid i utbildning genom att validera tidigare kunskaper. Kommunen har inget formellt uppdrag att jobba med validering av informell kompetens, och därför sker validering inom arbetsmarknadsförvaltningen endast mot kursplaner inom vuxenutbildningen. Jobbtorgen har ett mindre uttalande, om än mycket viktigt, uppdrag att arbeta med validering som främst handlar om att lotsa och vägleda personer vidare till rätt instans för validering. Validering är en aktuell fråga på flera av jobbtorgen då många aspiranter bär med sig kunskaper som inte alltid finns dokumenterade. Detta gäller speciellt personer med kunskap och erfarenheter från andra länder, men en försvårande omständighet är att det i hög grad saknas arbetssätt och metoder som gör det möjligt att mäta kunskap oberoende av kunskaper i det svenska språket.

Även om vägledning och kartläggning kan bidra till att identifiera utrikesföddas kompetens så saknas insatser och verktyg som gör det möjligt att sedan bedöma denna kompetens i relation till svensk standard samt att vid behov erbjuda relevant kompletteringsutbildning. Detta är ett utvecklingsområde även nationellt, vilket har lyfts av bl.a. Valideringsdelegationen och professor Andreas Fejes i rapporten *Kortutbildade och vuxenutbildning – en kunskapsöversikt* (2015).

Arbetsmarknadsförvaltningen har i ett tidigare tjänsteutlåtande (*Yttrande över remiss av motion (2016:111) om ett jobbtorg för validering*, AMN 2016-0362-01.06) konstaterat att ett utökat ansvar för validering genom bedömning av informell kompetens och inrättandet av ett jobbtorg för validering inte ryms inom den kommunala kompetensen och uppdraget. I tjänsteutlåtandet lyfts även att en förutsättning för en effektiv och ändamålsenlig validering är att resultatet har legitimitet inom arbetsmarknaden och-/eller utbildningsväsendet, och att det därför är av stor vikt att det finns ett nationellt enhetligt system som är väl förankrat inom de olika branschorganisationerna. Kommunens handlingsutrymme är därför begränsat när det gäller möjligheterna att utveckla arbetet med validering av informell kompetens, men vissa möjligheter kan finnas att t.ex. utveckla arbetet med information och vägledning mot validering, fördjupad kompetenskartläggning och utökad samverkan med andra aktörer.

Validering inom Vuxenutbildning Stockholm

Validering inom vuxenutbildningen avser så kallad validering av formell kompetens, där deltagarnas kunskaper mäts och bedöms utifrån kunskapskrav i Skolverkets kursplaner. Validering sker främst inom yrkeskurser och i något mindre omfattning inom teoretiska och grundläggande ämnen.

Inför antagning till en kurs eller utbildning finns möjlighet att på Vuxenutbildningscentrum göra ett nivåtest inom vissa ämnen, så som matematik, engelska, SFI samt svenska som andra språk och svenska som modersmål. Ett nivåtest är ingen validering men kan hjälpa till att synliggöra en individs tidigare kompetens och snabbare placera in denne på rätt studienivå. I kartlägningsarbetet på Vuxenutbildningscentrum identifieras även tidigare utbildning och erfarenheter. Om behov av validering framkommer sker vägledning främst mot validering av formell kompetens mot kurser inom Vuxenutbildning Stockholms utbud, i syfte att främja en påbyggnadsbar utbildning och en långsiktigt hållbar etablering på arbetsmarknaden.

Det finns möjlighet att validera både hela kurser och delar av en kurs. Orienteringskurser kan användas för validering och inom Vuxenutbildning Stockholm används dessa främst för validering inom två ämnen, vård och omsorg samt barn och fritid. Det huvudsakliga syftet är att inom ramen för orienteringskursen ge deltagaren möjlighet att kartlägga, bedöma, värdera och dokumentera elevens kunskap⁴. Orienteringskursen i sig ger inget betyg i aktuellt ämne, men kan öppna upp för att genomgå en prövning och efter avklarad prövning få betyg. En prövning kan göras inom alla de kurser som Vuxenutbildning Stockholm erbjuder. Kostnaden på 500 kr betalas av den studerande själv och går till den skola som genomför prövningen.

Arbetsmarknadsförvaltningen har sedan 2013 registrerat orienteringskurser för validering av utbildning inom barn och fritid samt vård och omsorg, och fram till och med september 2019 hade totalt 514 personer fullföljt en orienteringskurs vars huvudsyfte var att ge tillfälle till validering inom vård och omsorg eller barn och fritid. Statistiken visar på att betydligt fler kvinnor än män deltar i dessa kurser och får sina kunskaper validerade, men viktigt att ha i åtanke är att båda orienteringskurserna avser yrken inom traditionellt kvinnodominerade branscher.

År	Barn och fritid		Vård och omsorg		Totalt per år
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	
2013	13	3	16	5	37
2014	28	3	31	10	72
2015	25	4	29	6	64
2016	49	18	48	14	129
2017	45	13	28	4	90
2018	28	7	26	7	68
2019*	16	6	26	6	54
Totalt kvinnor/män	204	54	204	52	
Totalt per yrkesområde		258		256	514

*t.o.m. september 2019

⁴ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/anordna-och-administrera-utbildning/anordna-utbildning-inom-vuxenutbildningen/anordna-utb/anordna-orienteringskurser-inom-vuxenutbildningen>

Utöver den validering som har gjorts inom ramen för dessa orienteringskurser förekommer det också att lärare validerar kunskap inom ramen för en nationell kurs. De lärare som jobbar inom vuxenutbildningen arbetar ofta utifrån ett validerande förhållningssätt där de löpande bedömer elevernas kunskaper och bedömer om det finns möjlighet att i en kurs tillgodogöra sig tidigare erfarenheter genom validering. Denna validering dokumenteras däremot sällan, varför det kan antas att validering sker i större utsträckning än ovanstående statistik synliggör. Vissa skolor använder sig också av valideringsteam där yrkeslärare, studie- och yrkesvägledare och skolledare jobbar tillsammans för att kartlägga och bedöma deltagarens tidigare erfarenheter.

På grund av hur kursutbudet inom vuxenutbildningen är upplagt leder validering av en kurs inte alltid till att individen snabbare kan avsluta hela sin utbildning, utan ofta innebär validering en period av väntan på att nästa kurs skall börja. För individen som får sin kompetens validerad inom ramen för en kurs kan valideringen påverka rätten till studiemedel från CSN utifrån antalet lästa poäng, vilket kan innebära att vissa individer väljer att inte validera sin kunskap även om de erbjuds möjligheten. Möjligheten till försörjning under studier och under validering är en viktig faktor som påverkar individens förutsättningar att delta i insatser.

Validering inom Jobbtorg Stockholm

Jobbtorg Stockholm har inte i uppdrag att genomföra validering utan samverkar i de fall där validering kan vara aktuellt med andra aktörer. Arbetet med validering kan däremot till viss del kopplas till det kartläggnings- och vägledningsarbete som genomförs på de lokala jobbtorgen, där aspirantens tidigare utbildning, erfarenheter och kompetenser kartläggs för att i ett tidigt skede kunna erbjuda ändamålsenliga insatser. Framför allt studie- och yrkesvägledare jobbar med vägledning inför validering eller bedömning av utländsk utbildning genom att t.ex. hänvisa aspiranter till aktuella myndigheter och vid behov bistå dem i ansökningsprocessen. I praktiken kan detta bl.a. handla om att hjälpa aspiranter att färdigställa en ansökan om bedömning av utländsk utbildning till UHR eller att hjälpa dem att söka in till kurser inom vuxenutbildningen där validering kan komma att bli aktuellt.

En utmaning som jobbtorgen möter är avsaknaden av former för att ta tillvara och validera kunskap som har förvärvats i andra sammanhang än det svenska, speciellt om den berörda individen inte behärskar det svenska språket i tillräcklig omfattning för att kunna genomgå en validering inom vuxenutbildningen. Att validera

kunskap från en annan kulturell kontext och på ett annat språk än svenska är fortfarande ett utvecklingsområde, även nationellt, som försvårar arbetet med att validera utrikesföddas kompetenser för den svenska arbetsmarknaden eller utbildningsväsendet. Detta betyder att det i stor utsträckning saknas insatser som Jobbtorgen kan hänvisa vidare till, även om de vid kartläggningstillfället anser validering vara en lämplig insats.

Jobbtorg Stockholm samverkar i de fall där validering kan vara aktuellt med bl.a. Vuxenutbildning Stockholm och i vissa fall även med Arbetsförmedlingen, beroende på vilken typ av validering som skulle kunna vara aktuell. Samverkan med Arbetsförmedlingen är i dagsläget begränsad och det kan finnas ett behov av att utreda möjligheterna att utöka och formalisera denna. Endast ett fåtal av Jobbtorg Stockholms aspiranter har anvisats till validering via Arbetsförmedlingen. I vissa fall har aspiranter inskrivna på Jobbtorg Stockholm genom praktik hos en arbetsgivare kunnat få referenser och intyg över den kompetens som innehas, dock sällan formella intyg erkända av branschen. I enstaka fall har ett gediget arbete från studie- och yrkesvägledare och coach lett till placering hos en arbetsgivare som utifrån ett kompetensförsörjningsbehov har varit villig att själv bekosta en branschvalidering av deltagarens kunskaper, detta har främst skett inom praktiska yrken där det råder brist på arbetskraft.

Validering kan också knytas till det arbete som Jobbtorg Stockholm utför inom ramen för VO Arbetsgivarsamverkan. Inom arbetsmarknadsförvaltningens samverkan med arbetsgivare lyfts validering ibland som ett sätt att bidra till kompetensförsörjningen, speciellt inom bristyrken där det finns en nationell kunskapsstandard och en valideringsmodell som har erkänts av branschen. Trots arbetsgivarnas positiva inställning till validering är volymerna relativt små då det är en process som kräver tid samt finansiella och personella resurser för individanpassning. Detta går även i linje med den utvärdering som har gjorts på uppdrag av Valideringsdelegationen, där författaren konstaterar att branschvalidering endast i begränsad utsträckning används i kompetensförsörjnings- och omställningssyfte, även om det är i dessa syften som branscherna ser att validering kan göra störst nytta (Thomson 2018, sid. 9).

Tidigare utredningar inom arbetsmarknadsförvaltningen

Arbetsmarknadsförvaltningens arbete kring validering har diskuterats i flera olika skrivelser de senaste åren, bl.a. AMN 2012-0411-4.0, AMN 2013-0079-4.0, AMN 2016-0240-01.06, AMN

2016-0099-01.02 samt i rapporterna *Allas rätt till kunskap* (2016) och *Fokus nyanlända* (2017) från Kommissionen för ett hållbart Stockholm. Vissa utmaningar i arbetet med validering identifieras i dessa, och ett antal förslag på utvecklingsområden lyfts fram. Den senaste utredningen genomfördes år 2017 och i ett tjänsteutlåtande till arbetsmarknadsnämnden (AMN 2017-0303-01.02) föreslås tre inriktningar för att utveckla arbetet med validering på kort sikt, och ytterligare tre inriktningar att utveckla på något längre sikt. Nedan följer en beskrivning av dessa förslag samt uppföljning av aktiviteter som har genomförts kopplade till dessa.

Tillgängliggöra och sprida information om validering

Vuxenutbildningscentrum fick under 2018 i uppdrag att arbeta med att förtydliga och tillgängliggöra information, såväl digitalt som i broschyr, om möjligheten till validering. Målet var att fler elever som skulle kunna gynnas av att validera tidigare kunskap skulle få information om möjligheten samt kännedom om vart de ska vända sig. Information om validering är fortfarande begränsad och svårtillgänglig för allmänheten, och det kvarstår därför ett behov av att ta fram och tillgängliggöra information om validering.

Säkra likvärdighet i validering inom vård och omsorg

Vuxenutbildning Stockholm rekommenderades att säkra hög kvalitet och likvärdighet i valideringsprocessen genom att följa vårdnätverkets arbete med att skapa gemensamma rutiner för validering inom vård och omsorg inom Stockholms län. VO Kvalité och utveckling Vux bevakar och följer vårdnätverkets arbete med validering och deltar vid vårdnätverkets regelbundna träffar. Nätverket har tagit fram gemensamma mallar bl.a. för validering, men det är upp till varje utbildningsanordnare att använda sig av dessa mallar. Det är därför oklart i vilken utsträckningen som de framtagna mallarna för validering används. Campus Åsö är en del av Vård- och omsorgscollege som också har jobbat med valideringsfrågor, och på det sättet bevakar förvaltningen även arbetet som pågår inom ramen för VO-College.

Att säkra likvärdighet och kvalitet inom stadens arbete med validering mera generellt lyfts även som ett utvecklingsområde av Skolinspektionen i deras senaste granskning av stadens vuxenutbildning. Ett sätt att jobba mot detta skulle t.ex. kunna vara att i högre utsträckning uppmuntra samtliga utbildningsanordnare som tillhandahåller utbildning inom vård och omsorg att använda de av VO-College framtagna mallarna för validering, som ett steg mot ett mera likvärdigt arbetssätt inom staden.

Ta fram bättre statistiska underlag

De statistiska underlag som finns idag gällande validering är bristfälliga och detta gör det svårt att skapa en helhetsbild över omfattningen av validering inom arbetsmarknadsförvaltningen. Utredningen föreslog därför att förvaltningen skulle se över möjligheten att ta fram bättre statistiska underlag över antalet elever som genomför validering av en eller flera kurser samt inom vilka ämnen som validering har genomförts.

Vuxenutbildning Stockholm fick under hösten 2019 i uppdrag av SCB att från och med första halvåret 2020 rapportera in ytterligare uppgifter om validering. Av information från SCB framgår att utöver uppgifter som Vuxenutbildning Stockholm löpande rapporterar till SCB kommer myndigheten nu även att begära in information om validering och provning som två separata uppgifter, samt redovisning över om en kurs är helt eller delvis validerad. Arbete pågår med att ta fram rutiner för hur skolorna skall rapportera in dessa uppgifter. I och med detta uppdrag från SCB kommer förvaltningen framöver att även för egen del kunna redovisa en mycket mera komplett bild av omfattningen av validering inom vuxenutbildningen. Den första rapporteringen kommer att finnas tillgänglig i september 2020 och avser då utbildning som genomförts under första halvåret 2020.

Utvecklingsområden på längre sikt

I ovan nämnda tjänsteutlåtande föreslås även att på längre sikt jobba med att genomföra insatser för att *höja den generella kompetensnivån kring validering och säkerställa att personalens kunskaper är likvärdiga över staden och håller en hög kvalitet*. För att höja kompetensnivån har utbildningsanordnare bland annat fått information om Skolverkets digitala grundutbildning i validering och uppmuntras att genomföra den. Uppföljning av detta har inte skett och hur många som har genomgått utbildningen är därför oklart.

Ett annat förslag på längre sikt var att *se över möjligheten och förutsättningar för att där det är relevant och möjligt använda modersmålsstöd i valideringsprocessen, t.ex. inom ramen för stadens kombinationsutbildningar*. Utredningen lade även förslag om att fortsätta *följa upp, analysera och utvärdera pågående utvecklingsprojekt* inom vuxenutbildningen där nya vägar för att påskynda ett hållbart inträde på arbetsmarknaden testas. Möjligheten till validering med modersmålsstöd har hittills inte utvecklats vidare inom förvaltningen, men arbetet med så kallade kombinationsutbildningar där undervisning i svenska språket

integreras med annan ämnesundervisning har varit ett prioriterat utvecklingsområde under de senaste åren. Dessa utbildningar har gett mycket goda resultat men validering inom ramen för utbildningarna har endast använts i väldigt begränsad utsträckning, bl.a. på grund av att syftet med utbildningarna inte endast är att få betyg i aktuella kurser, utan även att skapa en yrkesidentitet och bidra till deltagarnas språkutveckling. Lärare inom arbetsmarknadsförvaltningen arbetar ofta med ett validerande förhållningssätt och uppmuntrar validering, men att i valideringsprocessen förhålla sig till språkliga hinder är troligtvis en försvårande omständighet där nya arbetssätt behöver utvecklas.

Även Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm (KSHS) redogör i sin rapport *Allas rätt till kunskap* (2016) för ett antal områden där nyanländas och kortutbildades ställning på arbetsmarknaden skulle kunna stärkas genom validering. Bland annat lyfter rapporten fram behovet av att utreda hur kommunen kan arbeta vidare med den problematik som forskningen lyfter kring användningen av svenska språket som norm i bedömningen av kunskap, för att på så sätt tillgängliggöra validering för en bredare målgrupp. I dagsläget är erfarenhet begränsad när det gäller att arbeta med bedömningsaktiviteter som kan användas oavsett kunskapsnivå i svenska språket, och det finns därför oklarheter kring vad det skulle innebära praktiskt och kostnadsmässigt för kommunen att arbeta på detta sätt.

Utredningar och pågående utvecklingsarbete

Valideringsdelegationen

Regeringen har under de senaste åren tillsatt två olika utredningar med fokus på validering, Valideringsdelegationen 2004-2007 samt Valideringsdelegationen 2015-2019. Syftet har varit att utreda förutsättningarna att i högre utsträckning använda validering som ett sätt att tillvarata kompetens, genom att stödja utvecklingen av metoder och verksamhetsformer inom validering.

Valideringsdelegationen 2004-2007 levererade sitt slutbetänkande *Mot en nationell struktur* år 2008, medan Valideringsdelegationen 2015-2019 levererade sitt slutbetänkande i januari 2020.

Valideringsdelegationen 2004-2007 hade i sitt uppdrag fokus på att främja utvecklingen av validering utifrån arbetslivets kompetenskrav och tillsammans med branscherna utveckla modeller och metoder för validering av yrkeskompetens. Sammantaget utvecklades valideringsmodeller inom 24 branscher som omfattade över 100 yrkesroller och Valideringsdelegationen föreslog att en

myndighet skulle åläggas det övergripande ansvaret för att utveckla och implementera valideringsmetoder, valideringsstöd och kvalitetssäkra insatser avseende validering (Valideringsdelegationen 2019, sid. 123-127).

Valideringsdelegationen 2015-2019 definierar i delbetänkandet *En nationell strategi för validering* (2017, sid. 12) sitt uppdrag som ”att följa, stödja och driva på en samordnad utveckling av validering inom utbildning och arbetsliv.” Valideringsdelegationen har också i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell strategi och belysa vilka utvecklingsområden som behöver prioriteras, med målet att flera individer skall kunna få sin kompetens validerad. Delegationen lyfter fram fem övergripande områden där utveckling behövs:

- Överförbarhet mellan kvalifikationer
- Ansvar på nationell och regional nivå
- Hög kvalitet
- Resurser och organisation
- Information och vägledning

Valideringsdelegationen 2015-2019 lämnar i sitt slutbetänkande följande sex förslag på utvecklingsområden (Valideringsdelegationen 2019, sid. 29-37). Av förslagen framgår att kommunens skyldigheter i arbetet med validering av formell kompetens skall utökas så att validering blir en rättighet för individen, och att lagstiftningen kring kommunens skyldighet att erbjuda inledande kartläggning inför utbildning och prövning skall stärkas. Däremot finns ingen indikation bland förslagen om att kommunens uppdrag skulle utökas så att det även innefattar arbete med validering av informell kompetens.

En generell reglering av validering

Det finns i dag ingen sammanhållen reglering kring validering. Begreppet validering definieras också på olika sätt inom olika områden och det behövs en ny, gemensam definition av validering och en ny förordning med generella bestämmelser om validering. Delegationen föreslår en ny valideringsförordning där validering definieras enligt följande: ”Validering ska definieras som en strukturerad process som innehåller *fördjupad kartläggning, bedömning och ett erkännande* av kunnande som en person besitter oberoende av hur det förvärvats.” (Valideringsdelegationen 2019, sid. 183).

Tvärgående nationell funktion och tydligt mandat för regionerna

Delegationen föreslår att ett råd för validering inrättas under ansvarigt statsråd och att en tvärgående nationell funktion utvecklas

som får ett övergripande ansvar för validering. Validering skall sättas i ett större sammanhang genom att arbetet med validering ingår en nationell strategi för kompetensförsörjning och livslångt lärande, där regionerna får ett tydligt uppdrag. Detta skulle bidra till likvärdighet mellan kommunerna och att systemet för validering hålls ihop.

Långsiktig finansiering ökar möjligheterna till validering

Validering är en resurskrävande verksamhet och idag är de ekonomiska incitamenten för att jobba med validering begränsade och ofta kortsiktiga. En grundförutsättning för att hållbara, långsiktiga strukturer skall kunna utvecklas är också att långsiktig finansiering säkras och delegationen pekar ut ESF som en möjlig finansiär av projekt med fokus på kompetensförsörjning och validering. Inom vuxenutbildningen anser dock Valideringsdelegationen att finansiering för validering finns genom möjligheten att få statsbidrag för orienteringskurser, vilket även gör att individen kan få studiemedel.

Kunskapen om validering behöver utvecklas

Kompetensutveckling är viktigt för att uppnå god kvalitet i valideringsarbetet. Vägledares kompetens om validering behöver stärkas och information om validering behöver bli mera tillgänglig för att öka allmänhetens kunskap om validering och vad det innebär. Forskning om validering behöver också utökas och bättre statistikunderlag samlas in för att kunna göra effektutvärderingar.

Stödet till branscherna behöver utvecklas

Branscherna äger sina valideringsmodeller men staten har ett intresse av att dessa utvecklas och fungerar väl, för att öka tillgången till validering av god kvalitet. Delegationen föreslår att ett statsbidrag inrättas för att utveckla validering av yrkeskompetens. Utökade möjligheter till finansiering skulle också kunna uppmuntra branscherna att utveckla flera branschmodeller och anpassa dessa till nya målgrupper, så som t.ex. nyanlända och utrikesfödda, vilket skulle ge flera individer möjligheten att validera sin kompetens.

Ökad tillgång till validering i kommunal vuxenutbildning

Valideringsdelegationen föreslår att kommunernas uppdrag kring validering utökas och förtydligas i skollagen. Det skall vara en skyldighet för kommunen att erbjuda inledande kartläggning inför utbildning och prövning, och det skall även vara en skyldighet för kommunen att erbjuda elever inom komvux validering. I dagsläget är det inte ett krav att göra detta, och delegationen föreslår därför att

det framöver skall vara en rättighet för individen. Utöver detta föreslås även att endast intyg eller betyg skall utfärdas efter en validering, ej annan dokumentation. Detta innebär att dokumentationen efter en validering ges en formell status som bedöms leda till ökad rättssäkerhet, likvärdighet och tilltro till den dokumentation som utfärdas efter en validering. Slutligen föreslås även att en rektor skall kunna ge betyget E efter validering utan att eleven gör en prövning, och att det är mot kunskapskraven för betyget E som validering som regel skall göras.

ESF-projektet BOSS

Myndigheten för yrkeshögskolan är projektägare för det ESF-finansierade projektet BOSS (Branschvalidering – Operativ och strategisk samverkan) som har i uppdrag att kvalitetssäkra branschernas nationella valideringsmodeller. I projektet som startade i januari 2018, och som nyligen har förlängts till och med 2021, deltar ett 20-tal olika branscher.

Syftet med projektet är att öka nyttan och användningen av branschvalidering både för arbetsgivare och för individer genom att höja legitimiteten och överförbarheten av valideringsresultat⁵. Projektet kommer också att leverera en fördjupad analys av hur branschmodellerna ska finansieras, organiseras och marknadsföras efter projektets slut⁶. I och med projektets förlängning har uppdraget också utökats och innefattar nu även att initiera ett kvalitetsråd, att engagera nya branscher i projektet och att utveckla den information som finns kring branschmodellerna och utförarna.

Region Stockholm

Ett av Region Stockholms uppdrag är att bidra till att etablera effektiva strukturer för validering på regional nivå. Region Stockholm har i samarbete med Storsthlm påbörjat ett arbete med att kartlägga hur kommunerna i regionen arbetar med validering, och inom ramen för kartläggningen skall även förslag på utvecklingsområden lyftas fram. En workshop med kommunerna i länet genomfördes i februari 2020 och en rapport förväntas vara klar i april 2020.

Möjliga utvecklingsområden

Utredningen har identifierat följande utvecklingsområden som är av vikt för förvaltningens framtida arbete med validering. Många

⁵ <https://www.myh.se/Verksamhetsomraden/Validering1/ESF-projektet-BOSS/>

⁶ <https://www.esf.se/Resultat/Projektbanken-2014-2020/Alla-Projekt/BOSS1/>

nationella förutsättningar behöver säkras för ett långsiktigt hållbart arbete med validering skall kunna utföras av kommunerna, och förvaltningen behöver därför löpande följa det nationella och regionala utvecklingsarbetet så att den interna utvecklingen följer i samma riktning. I det fortsatta arbetet med validering kan arbetsmarknadsförvaltningen komma att behöva ta ställning till uppdragets omfattning och eventuella avgränsningar, utifrån kommunens formella uppdrag kring validering och den inriktning för arbetet som framgår av stadens budget 2020.

Nationella förutsättningar

För att kunna effektivisera arbetet med validering lokalt krävs att vissa nationella förutsättningar finns på plats. En utmaning som ofta lyfts är det faktum att det inom många branscher saknas en gemensam, nationell standard som erkänns brett av arbetsgivare inom branschen. Branschvalideringens kompletteringsutlåtanden kan se olika ut och ger sällan ger direkt möjlighet att jämföras med delar av eller hela gymnasiekurser, vilket ger begränsade möjligheter till komplettering via till exempel den kommunala vuxenutbildningen. Inom vård och omsorg finns en valideringsmodell som särskiljer sig här, då den bygger helt på vård- och omsorgsprogrammens yrkeskurser och genomförs enligt de riktlinjer som har tagits fram inom Vård- och omsorgscollege (Valideringsdelegationen 2018, sid. 15).

Utmaningar som skapas på grund av avsaknaden av nationellt erkända branschstandarder och valideringsmodeller lyfts även av Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm i rapporten *Allas rätt till kunskap* (2016) och i underlagsrapporten *Kortutbildade och vuxenutbildning – en kunskapsöversikt* (Fejes 2015) där det framgår att kunskap riskerar att marginaliseras om valideringssystem endast byggs upp inom vissa områden. Idag görs främst validering av praktiska yrkeskunskaper, de allra flesta inom branscherna bygg samt vård och omsorg. Den som har kunskap inom ett annat område har då inte samma möjlighet att få sin kunskap eller tidigare erfarenhet validerad (*Allas rätt till kunskap* 2016, sid. 38-39).

Arbetsmarknadsförvaltningen behöver säkerställa att det nationella och regionala arbetet med validering bevakas löpande för att kunna utveckla det interna arbetet i linje med detta.

Interna målsättningar, samordning och kommunikation

I dagsläget saknas samordning kring arbetet med validering inom arbetsmarknadsförvaltningen, och enhetlighet i arbetet är därför svårt att säkerställa. För att fortsätta utveckla och driva arbetet med

validering inom förvaltningen behövs en tydlig inriktning för arbetet, en tydlig ansvarsfördelning samt mål som kontinuerligt följs upp och utvärderas. En tydligt sammanhållen kommunikationsstrategi bör tas fram för att säkerställa att förvaltningens intention kring arbetet med validering sprids på ett enhetligt och tillgängligt sätt, både till medarbetare och till aspiranter och elever inom förvaltningens verksamheter.

Information om validering saknas idag på stadens hemsida och även fysiskt material är svårtillgängligt. Informationsmaterial behöver därför utvecklas för att bli mera tillgänglig. Andreas Fejes lyfter vikten av tydlig kommunikation i valideringsprocessen och en förutsättning för en lyckad validering är att deltagaren förstår hur bedömningsprocessen går till (Fejes 2015, sid. 22). Information till validanden såväl innan, under och efter valideringsprocessen är därför viktigt och de som arbetar med kartläggning och validering behöver vara tydliga med vad som valideras och hur processer ser ut, så att deltagarna får medvetenhet och kunskap om vad som krävs av dem och vilka möjligheter det öppnar upp framöver (*Allas rätt till kunskap* 2016, sid 38-39, Valideringsdelegationen 2019).

Valideringsdelegationen föreslår i sitt slutbetänkande att det framöver skall vara en skyldighet för den kommunala vuxenutbildningen att tillhandahålla validering inom alla ämnesområden, och genom att redan nu förändra sitt arbetssätt i denna riktning kan arbetsmarknadsförvaltningen förbereda sig för denna förändring.

Samverkan med andra aktörer

Kommunens möjligheter att utveckla sitt arbete med validering begränsas av att en långsiktigt hållbar, och en för individen meningsfull, validering bör bygga på en nationell standard som accepteras av branschen i stort och ger möjlighet till rörlighet på arbetsmarknaden. Detta gäller speciellt branschvalidering och validering av informell kompetens som i vissa fall saknar de tydliga kompetenskrav som inom validering av formell kompetens kan mätas mot Skolverkets kursplaner. Arbetsmarknadsförvaltningen har därför ett stort behov av att samverka med andra aktörer för att utveckla sitt arbete med validering, både när det gäller validering av informell och formell kompetens, för att genom samverkan driva utvecklingen mot gemensamma mål som skapar en bredare samsyn kring nyttan med validering och en för att skapa en gemensam struktur för arbetet.

Region Stockholm

Regionerna har idag ett ansvar när det gäller att utveckla hållbara strukturer för kompetensförsörjning, inklusive validering, varför samverkan med bl.a. Region Stockholm och Storsthlm skulle kunna främja även stadens arbete med validering. Ett fördjupat regionalt samarbete skulle kunna öka kostnadseffektiviteten och samtidigt skapa förutsättningar för gemensamma förhållningssätt gällande valideringsarbetet.

Arbetsgivare och branschorganisationer

Dialog och samverkan med arbetsgivare och branschorganisationer är ett utvecklingsområde som knyter an till det nationella och regionala utvecklingsarbetet kring validering då branschmodellerna inte är kommunspecifika utan utgår från att en bredare konsensus finns. En möjlighet skulle kunna vara att utforska utvecklingsmöjligheter t.ex. genom att aktualisera frågan om validering genom att lyfta den till agendan inom befintliga arenor så som Kompetensarena Stockholm (KAS) och mera generellt inom ramen för arbetsmarknadsförvaltningens samverkan med arbetsgivare. Myndigheten för yrkeshögskolan förbereder just nu på uppdrag av regeringen ett statsbidrag för att utveckla arbetet med branschvalidering. Statsbidraget kommer att kopplas till YA-delegationen vilket skulle kunna öppna upp för en dialog med arbetsgivare kring samverkan gällande yrkesintroduktionsanställningar där validering av tidigare erfarenheter och kompletterande lärande på arbetsplatsen kan ingå.

Arbetsförmedlingen

Samverkan mellan arbetsmarknadsförvaltningen och Arbetsförmedlingen gällande validering är idag begränsad. Validering är en arbetsmarknadspolitisk insats som en arbetssökande kan anvisas till efter en bedömning av arbetsförmedlare, men ofta krävs en viss kunskap i svenska språket för att en person skall kunna tillgodogöra sig insatsen. Enligt Arbetsförmedlingens egen statistik har endast ett fåtal personer anvisats till insatsen validering under 2018 och 2019. Exakt antal framkommer ej i den officiella statistiken, då antalet understiger fem personer och detta då inte redovisas p.g.a. sekretess. En utökad samverkan kring validering mellan arbetsmarknadsförvaltningen och Arbetsförmedlingen skulle kunna bidra till att flera personer från båda organisationerna får möjlighet att ta del av insatsen validering, bl.a. genom att stärka kunskapen om insatsen och genom att utveckla kartläggnings- och vägledningsarbetet som föregår en validering.

I december 2019 erbjöd Arbetsförmedlingen validering inom följande yrken⁷:

Bransch	Yrke
Bygg	Flertal yrken inom bygg och anläggning samt mobila maskiner
Måleri	Målare
Restaurang	Kock Servering
Fastighet	Fastighetsvärd Fastighetsskötare Fastighetstekniker
Elteknik	Installations- och serviceeltekkniker
Transport	Lastbilsförare

Validering av utländsk kompetens

I finansborgarrådets förslag till budget för 2020 får arbetsmarknadsförvaltningen i uppdrag att ”stärka nyanländas möjligheter att validera tidigare utbildning inom stadens vuxenutbildningar och utreda möjligheten att validera informell kompetens” (Finansborgarrådets förslag till budget 2020, sid. 110). Även kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm föreslår i sin rapport *Allas rätt till kunskap* (2016) att staden bör utreda möjligheterna att utöka valideringen inom ramen för det kommunala uppdraget och undersöka möjligheten att utveckla bedömningsaktiviteter som inte är beroende av kunskaper i svenska språket, rekommendationer som alltså ligger i linje med uppdraget i budget.

Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm lyfter fram utmaningen i att validering ofta handlar om att översätta kunskap utvecklad i ett annat sammanhang till den svenska arbetsmarknaden och utbildningsväsendet, vilket kan innebära att kunskap som inte ”passar in” i en svensk kontext inte erkänns (*Allas rätt till kunskap* 2016, sid. 38, se även Valideringsdelegationen 2019, sid. 111). Tolk kan användas för att en person som behöver utveckla sina kunskaper i svenska språket skall få hjälp med att uttrycka sitt kunnande och sina kompetenser på svenska, men en risk med att använda tolk är att denne ses som neutral trots att denne har en förmedlande roll. Tolkens kunskap inom aktuellt yrkesområde

⁷ https://www.arbetsformedlingen.se/For-arbetssokande/Stod-och-ersattning/Stod-A-O/Sok-validering?pk_vid=6cfdb6917b9e862815755394307a2bf1

färgar den tolkning av kunskap som förmedlas på svenska och det är därför viktigt att tolken har god branschkänedom.

Att utveckla arbetssätt för tolkning vid validering är en komplex fråga där det arbete som har utförts på området är begränsat även nationellt. Valideringsdelegationen lyfter denna komplexitet i sitt delbetänkande och konstaterar att svaga kunskaper i svenska kan påverka bedömningen av en persons yrkeskompetens, och att valideringsmetoder därför kan behöva anpassas så att bedömningen inte påverkas av individens förmåga att uttrycka sig på eller förstå instruktioner på svenska (Valideringsdelegationen 2019, sid. 112). Delegationen identifierar också utmaningen i att det ofta saknas tillgång till kompletterande utbildningsinsatser för dem som inte fullt ut uppfyller branschens kompetenskrav och att vissa yrken kräver tillräckligt goda kunskaper i svenska som en grundförutsättning för att kunna utföra arbetsuppgifterna med kvalitet och säkerhet (t.ex. inom äldreomsorgen).

Ett utvecklingsarbete kring möjligheten att använda tolk och/eller språkstöd vid validering skulle kunna bidra till att möta de ambitioner kring validering som finns i stadens budget för år 2020. Arbetsmarknadsförvaltningen ser dock att ett sådant uppdrag med fördel skulle kunna ledas av Region Stockholm för att skapa likvärdighet i regionen och göra det möjligt att dra nytta av ett bredare deltagarunderlag. Att utreda möjligheten att använda tolkar eller språkstöd vid validering av formell kompetens skulle kunna vara ett avgränsat, men komplext, område som arbetsmarknadsförvaltningen skulle kunna arbeta vidare med internt. Ett sådant arbete skulle i dock behöva avgränsas till att arbeta med språket och förmedlandet av kunskaper, och inte med själva innehållet i olika valideringsmodeller. Inspiration skulle t.ex. kunna hämtas från det nu avslutade Projekt Valideringstolk. I promemorian *På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk* (2019)⁸ konstateras även att studiehandledning på modersmålet är en viktig insats för att bättre ta tillvara på de kunskaper och kompetenser som nyanlända elever inom vuxenutbildningen tidigare har förvärvat. Ett utvecklingsarbete kring validering med modersmålsstöd/tolk skulle därför kunna innefatta en utredning kring möjligheterna att genom studiehandledning på modersmålet i högre grad kunna tillvarata tidigare förvärvade kompetenser, och på så sätt även synliggöra yrkeskompetens som skulle kunna valideras.

⁸ Utredningen om stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andra språk (2019)

Viktigt att ha i beaktande är dock att detta är ett område där forskning och beprövad erfarenhet är begränsad, och en förutsättning för att kunna ta fram nya arbetsätt och metoder är därför att tillräckliga resurser avsätts för ändamålet.

Validering av informell kompetens och branschvalidering

Kommunens ansvar för arbetet med validering är avgränsat till validering inom den kommunala vuxenutbildningen där bedömning sker mot kunskapskraven i Skolverkets kursplaner. Till validering av informell kompetens räknas generellt validering av sådan kompetens som har förvärvats genom informellt eller icke-formellt lärande, alltså vid sidan av det formella lärandet i skolan (MYH 2016). Valideringsdelegationen (2019, sid. 100-101) konstaterar dock i sitt slutbetänkande att validering av informell kompetens som inte motsvarar formell utbildning eller en nationellt erkänd standard endast i begränsad utsträckning bidrar till en starkare position på arbetsmarknaden för den enskilde. Kommunens möjlighet att utveckla egna valideringsmodeller för informell kompetens är därför begränsade och skulle troligtvis inte skapa ett mervärde.

I branschernas egna valideringsmodeller ligger fokus på det kunnande som efterfrågas i arbetslivet. Vissa modeller är delvis kopplade till det formella utbildningssystemet, men många utgår också från kompetenskrav som branschen nationellt har kommit överens om (MYH 2016). Branschmodellerna utgår därför ofta från validering av informell kompetens och syftar till att synliggöra kompetens som har förvärvats utanför skolan, t.ex. genom tidigare arbetslivserfarenhet. Ansvar för utformandet och utvecklingen av branschvalideringsmodeller ligger idag på branschorganisationerna och de som får utföra branschvalidering är certifierade av respektive bransch.

Förutom branscherna har även Arbetsförmedlingen i uppdrag att tillhandahålla branschvalidering som ett arbetsmarknadspolitiskt program genom upphandling av validering från certifierade aktörer inom branscherna. Kostnaden för att tillhandahålla en branschvalidering beräknas uppgå till ca 15 000 – 20 000 kr per validering, beroende på vilket yrkesområde valideringen avser. Arbetsförmedlingen betalar utförare av validering mellan 1500 – 3000 kr per dag (Valideringsdelegationen 2019, sid. 307). Som tidigare nämnts ingår det i dagsläget inte i kommunernas uppdrag att tillhandahålla branschvalidering, men om arbetsmarknadsförvaltningen fick ett sådant uppdrag skulle

möjligheterna att upphandla branschvalidering av certifierade aktörer behöva utforskas genom en mera ingående utredning kring kostnader, resurser och modeller för upphandling. Insatsen skulle då kunna erbjudas som ett komplement till övriga arbetsmarknadsinsatser där validering bedöms vara motiverat och där andra insatser inte är aktuella, men ett sådant utökad uppdrag för förvaltningen skulle även kräva en resurstilldelning för Jobbtorg Stockholm för att täcka de kostnader som en eventuell upphandling av branschvalidering skulle innebära. Även här ser förvaltningen att en gemensam regional hållning skulle skapa ett mervärde både för regionens kommuner som skulle kunna samarbeta kring utvecklingsarbetet, och även dess invånare som skulle få tillgång till mera likvärdiga möjligheter till validering.

Aktiviteter för att utveckla arbetet med validering

Nedan följer förslag på aktiviteter som skulle kunna bidra till att utveckla arbetsmarknadsförvaltningens arbete med validering. Förslagen utgår från de intervjuer och dokument som ligger till grund för utredningen, och går även i linje med de utvecklingsområden som pekas ut i Valideringsdelegationens slutbetänkande.

Utredningen lämnar två skarpa förslag som utgår från att utveckla förvaltningens pågående arbete med validering. Utöver detta lämnas även förslag på ytterligare möjligheter att utveckla arbetet utifrån två utredningsförslag som kan komma att kräva mera resurser och som skulle innebära ett utökad uppdrag för förvaltningen.

Förslag: Utveckling av pågående arbete

1. Utvecklingsarbete internt

Förtydliga inriktning och målsättning med arbetsmarknadsförvaltningens arbete med validering, samt vilket uppdrag som åligger Jobbtorg Stockholm respektive Vuxenutbildning Stockholm. Upprätta en plan med konkreta och uppföljningsbara mål för valideringsarbetet, inklusive kvalitetsarbete och ansvarsfördelning gällande uppföljning av målen. Fortsätt synliggöra det arbete som redan görs, t.ex. gällande förbättrad statistik.

Utifrån resultaten från ovanstående arbete skall förvaltningen även som ett andra steg i arbetet utveckla följande:

- Förbättra informationen om validering. Ta fram en tydligt sammanhållen kommunikationsstrategi för att säkerställa att

förvaltningens intentioner och inriktning i arbetet med validering sprids på ett enhetligt och tillgängligt sätt, både till medarbetare och till aspiranter samt elever inom förvaltningens verksamheter.

- Utveckla förvaltningens arbete med kartläggning och vägledning, både inom Jobbtorg Stockholm och inom Vuxenutbildning Stockholm, i syfte att identifiera flera individer som skulle kunna gynnas av att validera tidigare kompetens.

2. Utveckling av samverkan

Arbetsmarknadsförvaltningen skall utveckla samverkan kring validering med Arbetsförmedlingen samt arbetsgivare och branschorganisationer. Forum finns redan idag där valideringsfrågan skulle kunna aktualiseras, t.ex. inom ramen för projektet Kompetensarena Stockholm (KAS) och förvaltningens samverkan med Arbetsförmedlingen.

Arbetsmarknadsförvaltningen skall även bevaka Region Stockholms och StorSthlms arbete kring validering och där det är relevant vara delaktiga i arbetet. Ett regionalt arbete och ansvar för validering ligger i linje med Valideringsdelegationens förslag och skulle innebära fördelar med ett större deltagarunderlag och möjlighet för regionens kommuner att bygga upp en gemensam kunskapsbas. Arbetsmarknadsförvaltningen skall därför kontinuerligt föra en dialog med Region Stockholm och StorSthlm för att säkerställa att det interna arbetet med validering går i linje med den utveckling som sker regionalt och nationellt.

Ytterligare möjligheter: Utredning av förutsättningar för nya arbetssätt

Utöver ovanstående direkta förslag pekar förvaltningen på ytterligare utvecklingsmöjligheter, som dock bedöms kräva utökade resurser. Dessa områden går till viss del utanför kommunens formella uppdrag att arbeta med validering mot kursplaner inom vuxenutbildningen och ett genomförande av detta skulle kräva budgetuppdrag till nämnden.

Validering av utländsk kompetens

Det skulle vara möjligt för nämnden att utreda förutsättningarna att förbättra möjligheterna för nyanlända och utrikesfödda att validera kompetens från andra länder, t.ex. genom att utforma bedömningsaktiviteter inom vuxenutbildningen där tolk kan användas. Förvaltningen ser dock i första hand stora fördelar med att ett sådant utvecklingsarbete kring validering av utländsk

kompetens skulle drivas av Region Stockholm, och att arbetsmarknadsnämnden skulle delta som en part i arbetet.

Upphandling av validering

Det skulle även vara möjligt att i ett nästa steg utreda förutsättningar för nämnden att upphandla validering som genomförs av branschcertifierade aktörer inom vissa yrken. Detta skulle kunna göra det möjligt för fler av Jobbtorg Stockholms aspiranter att få ta del av validering, men medför kostnader och går utanför kommunens uppdrag att arbeta med validering av formell kompetens. Även här ser förvaltningen att ett regionalt arbete skulle vara att föredra som inkluderar samtliga kommuner i stockholmsregionen och som skulle skapa större likvärdighet för regionens invånare.

Referenser:

Rapporter

Fejes, A. (2015). *Kortutbildade och vuxenutbildning. Underlagsrapport*. Linköpings Universitet

Ibrahim, S. och Wårstam Larnhed, P. (2016) *Allas rätt till kunskap. Kortutbildade och vuxenutbildning*. Stockholm: Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

Ibrahim, S. och Hagman, R. (2017) *Fokus nyanlända. För en hållbar etablering och inkludering*. Stockholm: Kommissionen för ett socialt hållbart Stockholm.

Thomson, I. (2018). *Branschvalideringens användning och nytta. Exempel och analys som genomförts med stöd av Valideringsdelegationens arbetsgrupp för branschvalidering*. Bättra Konsult.

SOU, offentliga rapporter och lagstiftning

Myndigheten för yrkeshögskolan (2016) *Standard och riktlinjer för branschvalidering av yrkeskompetens*. Västerås: Myndigheten för yrkeshögskolan.

Myndigheten för yrkeshögskolan (2014). *Kriterier och riktlinjer för validering av reell kompetens*. Västerås: Myndigheten för yrkeshögskolan.

Skolverket (2013). *Validering inom vuxenutbildning*. Stockholm: Fritzes Offentliga Publikationer.

SOU 2017:8. *En nationell strategi för validering. Delbetänkande av Valideringsdelegationen 2015-2018*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

SOU 2019: 69. *Validering – för kompetensförsörjning och livslångt lärande. Slutbetänkande av Valideringsdelegationen*. Stockholms: Elanders Sverige AB.

SOU 2019:10. *Stöd för validering eller kompetensåtgärder i samband med korttidsarbete. Slutbetänkande av Utredningen om ett mer konkurrenskraftigt system för stöd vid korttidsarbete*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

SFS 2010:800. *Skollag (2010:800)*. Utbildningsdepartementet.

Utredningen om stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andra språk (2019). *På väg – mot stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*. Stockholm: Elanders Sverige AB.

Valideringsdelegationen (2008). *Valideringsdelegationens slutrapport – mot en nationell struktur*. Västerås: Valideringsdelegationen.

Valideringsdelegationen (2018). *Vägar vidare till arbete och utbildning. Valideringsdelegationens årliga redovisning, Maj 2018*. Stockholm.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtanden

AMN 2016-0362-01.06 *Yttrande över remiss av motion (2016:111) om ett jobbtorg för validering*.

AMN 2017-0303-01.02 *Redovisning av utredningsuppdrag gällande validering*.

AMN 2012-0411-4.0 *Svar på skrivelse från Sara Pettigrew (MP) angående validering av utländsk yrkesutbildning och livserfarenhet*.

AMN 2013-0079-4.0 *Svar på skrivelse från Sara Pettigrew (MP) om behovet av validering av utländsk yrkesutbildning.*

AMN 2016-0240-01.06 *Yttrande över remiss av departementspromemorian "Validering med mervärde".*

AMN 2016-0099-01.02 *Svar på skrivelse från Emilia Bjuggren (S), Awad Hersi (MP) och Tina Kratz (V) angående validering av utrikesföddas kompetens.*

Externa webbsidor

<https://www.myh.se/Verksamhetsomraden/Validering1/>

<https://www.folkbildningsradet.se/om-folkbildning/folkbildningspolitiska-fragor/validering/>